

Sesja
pod Patronatem Merytorycznym Społecznej Rady ds. Rozwoju
Gospodarki Niskoemisyjnej

**„Inwestycje w niskoemisyjną energetykę na obszarach
wiejskich”**

17 grudnia 2013 r. (wtorek), 10.45-12.15

VIII Forum Energetyczne w Sopocie
Sheraton Hotel Sopot, Conference Center
ul. Powstańców Warszawy 10, Sopot

Organizator

PROCESY
INWESTYCYJNE

Partner Sesji

EUROPEJSKI
FUNDUSZ
ROZWOJU WSI POLSKIEJ

Partner Merytoryczny Sesji

Patronat Merytoryczny

SPOŁECZNA RADA
DS. ROZWOJU
GOSPODARKI
NISKOEMISYJNEJ

W trakcie sesji prelegentami byli:

- **Marek Sawicki**, Wiceprzewodniczący sejmowej Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Przewodniczący Podkomisji stałej do spraw Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2014-2020;
- **Kazimierz Żmuda**, Zastępca Dyrektora Departamentu Rynków Rolnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi;
- **Krzysztof Podhajski**, Doradca Prezesa, Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej;
- **prof. Jan Kiciński**, Z-ca Dyrektora ds. Naukowych, Instytut Maszyn Przepływowych PAN w Gdańsku;
- **prof. Krzysztof Żmijewski**, Sekretarz Generalny Społecznej Rady ds. Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej.

Prof. Krzysztof Żmijewski rozpoczął sesję od zaprezentowania pierwszej części raportu: „Program Gospodarki Niskoemisyjnej na terenach wiejskich”.

Podkreślił, że Jednym z najsilniej różnicujących czynników dobrostanu jest poziom komfortu energetycznego, który w Polsce w miastach-metropoliach zbliża się do standardu europejskiego, podczas gdy **na obszarach wiejskich standard ten utrzymuje się niestety na poziomie postradzieckim**. Profesor Żmijewski przedstawił następnie parametry jakościowe świadczące o złym stanie sytuacji na wsi:

- **poziom przerw w dostawie prądu dla odbiorcy** – wartość najwyższa w Unii Europejskiej, dwudziestokrotnie przekraczająca wynik niemiecki. Polski standard jest wyjątkowo mało wymagający;
- **poziom napięcie u odbiorców końcowych na wsi często spadający poniżej 180 V** (europejski standard to 230 V);
- częste **problemy z uzyskaniem mocy przyłączeniowej** niezbędnej do prowadzenia działalności rolniczej;
- **brak umów jakości dostawy** (*Service Level Agreement*) zapewniających m.in. gwarancję niezawodności dostaw dla obiektów wrażliwych (wylęgarnie, kurniki, brojlernie, cieletniki, schładzarki, dojarki itp.);
- **przekroczony dopuszczalny poziom** zawartości wyższych harmonicznym (zaśmiecenie sieci).

Rozwój wsi, a szczególnie rozwój innowacyjności gospodarki wiejskiej wymaga znacznego poprawienia jakości zasilania w energię elektryczną. Rozwiązaniem byłaby gruntowna modernizacja sieci dystrybucyjnych. Wymiar finansowy takiego programu wyniósłby min 30-60 mld zł do 2020 r. i drugie tyle do 2030 r.

Profesor podkreślił, że znacznie szybszym rozwiązaniem jest uruchomienie **Programu Rozwoju Energetyki Niskoemisyjnej na Obszarach Wiejskich**.

Sytuacja w zakresie zasilania w energię elektryczną w obszarach wiejskich musi ulec zmianie, aby polska wieś i polska gospodarka mogły się rozwijać. Do realizacji tego celu potrzebne jest jednak znalezienie optymalnych źródeł finansowania. W latach 2007-2013 gminy wiejskie mogły korzystać z programu operacyjnego „Infrastruktura i środowisko”.

Łączna wielkość środków finansowych zaangażowanych w realizację priorytetów IX i X wynosiła do roku 2013 „aż” 3,1 mld €, jednakże kwota ta nie była przeznaczona tylko dla terenów wiejskich, a przede wszystkim program ten przewidywał, że współfinansowane będą większe projekty inwestycyjne, od kilku milionów € wzwyż. Gminy wiejskie z reguły mają trudności w realizacji tak dużych projektów. W programie „Rozwoju obszarów wiejskich na lata 2007-2013” i w innych programach pomocowych środki na poprawę jakości dostaw energii elektrycznej były zaledwie śladowe.

Profesor Żmijewski przedstawił również stan sieci wiejskiej. W Polsce dystrybucja energii elektrycznej obciążona jest dość wysokim poziomem strat (8%-9% a lokalnie więcej). Na wiejską sieć elektroenergetyczną składa się około 498 tys. km linii średniego i niskiego napięcia oraz 169 tys. stacji transformatorowych (2011r.). Ich stopa dekapitalizacji technicznej przekracza 75%. Jakość dostaw jest istotnie gorsza od średniej europejskiej. **Niezbędna jest zatem modernizacja linii.** Ocenia się, że dla zahamowania procesu dekapitalizacji wiejskich sieci elektro-energetycznych należałoby modernizować

przynajmniej 12-14 tyś. km linii rocznie i ok. 4,5 tyś stacji, a dla ich rozwoju budować drugie tyle. **Modernizacja linii zakończyć się powinna w 2020 r.**

Rozwój gospodarki niskoemisyjnej na obszarach wiejskich powinien realizować się w trzech podstawowych nurtach:

1. Poprawy efektywności energetycznej.
2. Rozwoju rozproszonych, niskoemisyjnych źródeł energii w wersjach:
  - a. Gminnych Centrów Energetyki Niskoemisyjnej;
  - b. Prosumenckich Źródeł Energii.
3. Rozwoju Inteligentnych Sieci wraz z całym zapleczem usługowo-logistyczno – operacyjnym na podstawowych poziomach napięć:
  - a. niskim.
  - b. średnim.

Prawie wszystkie wyżej wymienione przedsięwzięcia (oprócz pkt-u 3b) traktowane są przez Komisję Europejską priorytetowo.

Pojawia się pytanie: Jaki jest potencjał rozwoju mikroinstalacji na wsi?

Szacunki dotyczące skali rozwoju wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej w oparciu o mikroinstalacje dowodzą, że przy istnieniu ok. 2 mln gospodarstw rolnych i ok. 4 mln domów jednorodzinnych otrzymujemy łączny potencjał w wysokości ok. 6 mln gospodarstw domowych w Polsce. **Wykorzystując ten potencjał w znikomej skali, np. w 7% poprzez przeznaczenie dodatkowego wsparcia na nabycie i montaż mikroinstalacji o mocy 3 kW każda, uzyskamy w sumie moc zainstalowaną wynoszącą 1260 MW.**

Profesor Żmijewski omówił również ułatwienia i utrudnienia prawne.

- W zakresie przyłączania mikroinstalacji do sieci zgodnie z nowym brzmieniem art. 7 ust. 8 pkt 3 lit. b ustawy – Prawo energetyczne **za przyłączenie mikroinstalacji do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej nie pobiera się opłaty. Przyłączenie do sieci odbywa się jedynie na podstawie zgłoszenia przyłączenia mikroinstalacji do wartości umownej mocy przyłączeniowej.**
- Sprawą, niestety nieuregulowaną przez Ministerstwo Gospodarki i polski Rząd w pierwszych trzech kwartałach 2013 roku jest **wsparcie mikro i małych źródeł kogeneracyjnych opartych o paliwa gazowe.**

Dodatkowym elementem proponowanym w rezultacie przygotowanej analizy jest możliwość tworzenia tzw. **Spółdzielni energetycznych.**

Profesor podkreślił bardzo dużą **rolę samorządów** w zakresie wsparcia rozwoju **mikroinstalacji prosumenckich** na etapie inwestycyjnym. Na gminach spoczywa **obowiązek planowania energetycznego** wynikający z ustawy Prawo Energetyczne, którego realizacja nieść może za sobą takie korzyści jak:

- zapewnienie niezawodności i wysokiej jakości dostaw energii do odbiorcy,
- zaspokojenie potrzeb mieszkańców po najniższych kosztach przy wysokiej jakości świadczonych usług przesyłowych i dystrybucyjnych,
- rozwój gospodarczy regionu,
- racjonalne wykorzystanie lokalnych zasobów energii oraz nadwyżek energii w systemie,
- rozwój innowacyjnych technologii itd.

Konieczne są działania administracyjne w celu dostarczenia mechanizmów, zachęt i ram instytucjonalnych, finansowych i prawnych, które usuną istniejące bariery utrudniające efektywne wytwarzanie energii.

Wzorcowym przykładem w zakresie działań powinien stać się sektor publiczny. **To inwestycje w budynkach publicznych powinny być przestrzeniami pilotażowymi dla energetyki rozproszonej.**

W polskiej sytuacji – głębokiej zapaści energetycznej obszarów wiejskich i słabo zurbanizowanych – ogromną rolę może spełnić oddolna lokalna inicjatywa obywatelska budowy nowoczesnej gminnej infrastruktury energetycznej – **Gminnych Centrów Energetyki Odnawialnej, Gminnych Mikrosieci, Gminnych Obywatelskich Inicjatyw Energetycznych** – choćby w kształcie spółdzielni energetycznych.

To w ciągu kilku lat może zmienić oblicze polskiej wsi.

Po zakończeniu wystąpienia Profesora Krzysztofa Żmijewskiego, do prezentacji drugiej części raportu „Program Gospodarki Niskoemisyjnej na terenach wiejskich” przystąpił **Krzysztof Podhajski** – Doradca Prezesa **Europejskiego Funduszu Rozwoju Wsi Polskiej**.

Na wstępie przedstawił on sytuację prawną prosumenta oraz najwyższy poziom mocy możliwej do wygenerowania przez urządzenia prosumenckie: mikroinstalacja (do 40 kW), mała instalacja (od 40 do 200 kW).

Następnie Krzysztof Podhajski powiedział, jakie są prawa i obowiązki właściciela takich urządzeń: zgłoszenie przyłączenia; obowiązek zainstalowania na własny koszt odpowiednich układów zabezpieczających; przyłączenia mikroinstalacji do sieci dystrybucyjnej na zasadzie zgłoszenia (do poziomu mocy umownej) oraz oczekiwanie na instalację odpowiednich układów pomiarowo-rozliczeniowych przez dystrybutora i na jego koszt.

Jak podkreślił prelegent wytwarzanie energii elektrycznej w mikroinstalacji przez osoby fizyczne (niebędące przedsiębiorcami), a także sprzedaż energii przez te osoby, nie jest działalnością gospodarczą. Istnieją jednak pewne przeszkody. Jest to m.in. mechanizm cenowy, który ogranicza efektywność ekonomiczną inwestycji w mikroinstalacje z poziomu konkretnego konsumenta (możliwość odsprzedaży energii za 80% ceny rynkowej).

Na zakończenie pan **Krzysztof Podhajski przedstawił, jakie są efekty rozwoju energetyki prosumenckiej na obszarach wiejskich.** Jest to:

- zmniejszenie wolumenu niezbędnych inwestycji w energetykę ze strony operatorów;
- poprawa jakości energii;
- poprawa bezpieczeństwa energetycznego podmiotów gospodarczych;
- źródło dodatkowego dochodu dla gospodarstw domowych;
- zmniejszenie zużycia energii dostarczanej z sieci.

W dalszej części sesji głos zabrał Kazimierz Żmuda, Zastępca Dyrektora Departamentu Rynków Rolnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, który przedstawił potencjał wsi polskiej we wdrożeniu niskoemisyjnej energetyki rozproszonej.

Podstawą energetyki prosumenckiej jest ustalenie potrzeb prosumenta, co przekłada się na dobór mocy instalacji i daje odpowiedź na pytanie, kto może i powinien być prosumentem? Określenie potrzeb i potencjału inwestycyjnego w tym zakresie daje podstawę merytoryczną do dalszych działań.

Należy tak skonstruować przepisy w tym zakresie, aby cel postawiony w założeniach do projektu ustawy o preferowaniu wytwarzania energii elektrycznej na użytek własny był realizowany na miarę istniejącego potencjału. Odnosi się to zwłaszcza do obszarów wiejskich o rozproszonej zabudowie – traktowanych marginalnie w zakresie poprawy warunków dostawy – ponoszących najwyższe koszty jednostkowe (ogółem) zakupu tej energii.

Polska wieś dysponuje bardzo dużym potencjałem energetycznym, którego podstawą są zasoby biomasy pochodzenia rolniczego, niekonkurującej z rynkiem żywności (istnieje możliwość wytwarzania energii z produktów ubocznych i pozostałości z rolnictwa i przetwórstwa rolniczego).

Obszary wiejskie dysponują olbrzymim potencjałem lokalizacyjnym dla inwestycji prosumenckich, a zwłaszcza instalacji fotowoltaicznych.

Na zakończenie prof. Jan Kiciński, Z-ca Dyrektora ds. Naukowych, Instytut Maszyn Przepływowych PAN w Gdańsku, zaprezentował swoje stanowisko, podkreślając, że szansa dla polskiej wsi mogłoby być stworzenie Autonomicznych Regionów Energetycznych.

Koncepcja Autonomicznych Regionów Energetycznych ARE (określanych też czasami jako Gminne Centra Energetyczne) wynika z trendów i regulacji unijnych, w tym wynikających z prac nad nowym unijnym budżetem (pokazujące dążenie dużej części krajów członkowskich do redukcji WPR – Wspólna Polityka Rolna), Mapa Drogowa 2050¹, Biała Księga Transportu², decyzja non-ETS [6]³ oraz dyrektywy^{4,5,6,7}.

Polska stoi więc przed wyzwaniem rozproszenia energetyki krajowej, wyzwaniem, które stanowi jednocześnie wielką szansę dla rozwoju gospodarczego poszczególnych regionów jak i całego kraju. Pomocą w realizacji tego wielkiego zadania mogą stać się działania oddolne w oparciu o Gminne Centra Energetyczne. Ta idea jest zgodna z najnowszymi trendami światowymi rozproszenia energetyki w oparciu o lokalnie dostępne źródła energii oraz zwiększenia sprawności systemu energetycznego. Sprawność systemu (uwzględniająca średnią sprawność elektrowni, straty przesyłowe oraz na kolejnych stacjach transformatorowych) w zależności od odległości od miejsca jej produkcji może spaść nawet

¹ Mapa Drogowa 2050 (w postaci konkluzji Rady Europejskiej z lutego 2011), dotycząca budowy konkurencyjnej gospodarki bezemisyjnej (proponująca redukcję emisji CO₂ w horyzoncie 2050 o 80%, a w przypadku elektroenergetyki w skrajnym przypadku nawet o 95%).

² Biała Księga Transportu (projekt Komisji Europejskiej z marca 2011), dotycząca planu utworzenia jednolitego obszaru transportowego (wyrażająca dążenie do zbudowania konkurencyjnego i zasobo-oszczędnego europejskiego systemu transportu).

³ Decyzja non-ETS 2009/75/WE (wprowadzająca mechanizmy zarządzania redukcją emisji CO₂ w segmencie non-ETS).

⁴ Dyrektywa 2010/75/WE w sprawie emisji przemysłowych (zaosttrzająca wymagania w stosunku do źródeł emisji z segmentu ETS).

⁵ Dyrektywa 2009/72/WE tworząca podstawy pod budowę inteligentnych sieci elektroenergetycznych, wzmacniająca regulacje na rzecz konkurencji na rynku energii elektrycznej (trzeci pakiet liberalizacyjny).

⁶ Dyrektywa 2009/28/WE dotycząca energetyki OZE (promująca takie technologie jak samochód elektryczny, pompa ciepła, paliwa drugiej generacji).

⁷ Dyrektywa 2010/31/WE (kreująca zrównoważone budownictwo, w tym dom zero-energetyczny).

znacząco poniżej 30% - licząc od wartości energetycznej paliw do energii w gniazdku lokalnego konsumenta. Rozproszone (lokalne) źródła energii umiejscowione w ARE umożliwią nie tylko wzrost sprawności (poprzez lepsze wykorzystanie ciepła procesowego) czy wykonanie zobowiązań Polski w odniesieniu do „Pakietu klimatyczno-energetycznego”, ale jednocześnie staną się dźwignią rozwoju lokalnych społeczności, poprzez wykorzystanie dostępnych źródeł (biomasy, energii słonecznej, wiatru, wody i energii geotermalnej).

ARE stanowi szansę cywilizacyjną dla Polski, która powinna wprowadzić Polskę na ścieżkę zmian zachodzących z coraz większą intensywnością na całym świecie. W Europie, w Ameryce Północnej, ale również w Chinach powstają „zielone” (bezemisyjne, zero-energetyczne i plus-energetyczne) wioski, osiedla, dzielnice i miasta: Güssing w Austrii, Sztokholm, Malmö i inne miasta w Szwecji, Feldheim i Freiberg w Niemczech, Toronto w Kanadzie, i wreszcie Tangshan w Chinach.

Przedsięwzięcie ARE jest ukierunkowane na energetykę, ale pobudzi ono rozwój innowacyjny na obszarze ARE w wielu innych dziedzinach. Wynika to w szczególności z przyjętego holistycznego podejścia do tej koncepcji. Istotą tego podejścia jest synteza długoterminowych przemian strukturalnych (technologicznych, ekonomicznych i społecznych) obejmujących energetykę (energetyka OZE/URE), budownictwo (inteligentny dom plus-energetyczny, inteligentne gospodarstwo rolne plus-energetyczne), transport (samochód elektryczny, transport elektryczny na terenach wiejskich) i rolnictwo (rolnictwo energetyczne: uprawa roślin energetycznych, mikrobiogazownie, biogazownie, mobilne pelecarnie). Synteza ta będzie się dokonywać w środowisku Smart Grid i z zachowaniem bezpieczeństwa ekologicznego.